

MARIJA DANGUOLĖ NAVICKIENĖ: “GYVENIMĄ MATAU NE PRO ROŽINIUS AKINIUS”

☒ Kai kalbiesi su naująja PLB valdybos pirmininke Marija Danguole Navickiene, nejučia jos pozityvumas ir gera nuotaika užkrečia ir tave pačią, o jos humoro jausmas toks natūralus ir nenušlifluotas, kad ir pati imi juokauti gan drąsiai, gal net ne visai deramai interviu metu.

Štai prakalbus apie tai, kad nuo šiol Lietuvoje jai teks lankytis dar dažniau, D. Navickienė garsiai pasvarsto, kad dabar teks susirasti nuomojamą butą kur nors tarp Seimo ir Užsienio reikalų ministerijos, nes šiose institucijose numatyta daugiausia susitikimų. Prasitariu, kad tarp URM ir Seimo stūkso Lukiškių kalėjimas. O ji nė nemirktelėjusi atšauna: „Vadinasi, teks šiek tiek nusikalsti, kad galėčiau ten apsigyventi, bet tikiuosi, kad būčiau tokia kalinė, kurią retkarčiais išleistų į susitikimus tautos labui.“

Juokauja ji ir pasakodama, kaip ryžosi tapti PLB valdybos pirmininke, sako visai nenorėjusi, bet „kai valdyba pasvilino padus, teko sutikti, visi po kankinimų galiausiai pasiduoda“. Nors humoro mūsų pokalbyje netrūko, kalbėjomės ir apie rimtus dalykus – naujosios Valdybos darbo gaires, pašnekovės labdaringą veiklą, jos tėvelių skirtingus likimus bandant prisitaikyti Amerikoje bei apie jos pačios profesinę veiklą, tiesiogine to žodžio prasme apgaubtą paslapties šydu.

Kokia linkme naujoji Valdyba suks PLB vairą? Ar bus pokyčių, ar visgi PLB tekės ta pačia vaga?

Kai lieka tie patys idealai, negalima nuo tos vagos pernelyg nukrypti. Norime išlaikyti savo lietuviybę ir palaikyti ryšius su Lietuva. Remiamės ne politika, nusistatymais ar praeities įgūdžiais, o idealais. Tad sieksime tų pačių tikslų, tik

gal bandysime ieškoti kitokių metodų jiems įgyvendinti. Pabandysime rasti kitokių priėjimo prie Lietuvos valdžios institucijų kelių, mėginsime susitarti gražiuoju, kad ir vilkas būtų sotus, ir avis sveika.

Pasitelksite diplomatiją?

Taip. Ir būdama matematikė pabandysiu matematiškai išspręsti tą dvigubos pilietybės klausimą.

Teks sukurti formulę.

Taip, reikia matematinės formulės. Pabandysime įtikinti Seimą, kad turime gerų pasiūlymų, galbūt verta svarstyti ir sąlyginės pilietybės variantą – kai vienokiomis ar kitokiomis aplinkybėmis būtų galima turėti abi pilietybes, kai nenukenčia nei viena, nei kita pusė. Esu didelė optimistė, tikiuosi, kad mums pavyks.

Jau turėjote keletą susitikimų su valdžios institucijų atstovais. Kokie pirmieji išpūdžiai?

Su Seimo nariais susitikimų dar neturėjau, nes jie atostogavo. Tačiau lankiausi Užsienio reikalų ministerijoje, kur susitikau su viceministre Asta Skaisgiryte-Liauškiene ir jos padėjėjais. Susitikimas tikrai buvo geras. Kalbėjome ir apie tai, kad norėtume atskiros institucijos, besirūpinančios išėivijos reikalais. Gavome atsakymą, kad tai būtų pernelyg brangu valstybei. Tačiau URM pažadėjo sugalvoti alternatyvą, kuria būtume patenkinti. Sakyčiau, kad tai tikrai gera pradžia. Šiandien visiškai neformaliai ir atsitiktinai susitikau su Prezidente Dalia Grybauskaite. Vaikščiojau po Šv. Baltramiejaus mugę Vilniaus Rotušės aikštėje ir pamačiau vieną, o paskui ir kitą aukštą apsauginį. Pamaniau, kas čia gali būti toks svarbus, kad saugomas net dviejų apsauginių. Ir pamačiusi Prezidentę, išdrįsau prieiti, prasibrauti pro apsaugą, pasisveikinti ir prisistatyti. Pamaniau, kad turiu taip pasielgti, nes Vilniuje liko tik pora dienų, tad proga gali dar ilgai nepasitaikyti. D. Grybauskaitė sakė, kad mane iškart pažino iš nuotraukų, jau matytų prie įvairių straipsnių apie naująją PLB valdybą. Labai draugiškai pasikalbėjome, Prezidentė paskyrė vieną savo asistentę dirbti su manimi ir PLB. Tad jau turime ryšį ir su „baltaisiais rūmais“. Tiesa, Seimo rūmų kavinėje keletas mūsų iš PLB atsitiktinai sutikome ir Seimo pirmininkę Ireną Degutienę, su ja taip pat pasisveikinome, prisistatėme, padėkojome už bendradarbiavimą praeityje ir išreiškėme viltį toliau produktyviai dirbti ateityje.

Per Valdybos rinkimus prisistatydama pajuokavote, kad jūsų vertėtų bijoti, o kai su jumis dariau interviu prieš šešerius metus, sakėte, kad jūsų buvę darbai tokie slapti, kad, jei papasakotumėte, turėtumėte nušaut. Ir visgi gal galite bent kiek užsiminti apie savo profesinę veiklą?

Esu matematikė. Karjerą pradėjau draudimo srityje. Persikėlusi į Kaliforniją, ėmiau dirbti su kariniais lėktuvais, prie elektroninių programų – vienas kompiuteris turi „susikalbėti“ su kitu – vienas valdo lėktuvo navigaciją, kitas seka taikinius, dar kitas šaudo į tuos taikinius, o ketvirtas prižiūri, kad lėktuvas nenukristų, kol šaudo. Mano darbas buvo tas sistemas tarpusavyje suderinti. Ypač tai būdavo svarbu, kai kas nors buvo naujai keičiama, tuomet visą sistemą tekdavo peržiūrėti ir suderinti iš naujo. Žodžiu, buvome atsakingi už tai, kad lėktuvai galėtų skristi, rasti taikinius, šaudyti, pataikyti ir nenukristi. Šiame darbe praleidau devynerius metus. Tuomet susituokiau su savo antruoju vyru ir įsidarbinau kompanijoje, kuri buvo kitoje miesto pusėje, kur dirbau su tokiomis programomis, kad tikrai, jei papasakočiau, turėčiau jus nušauti (juokiasi – aut. past.). Kai Lietuva ėmė laisvintis iš sovietų priespaudos, sulaukdavome vis dažniau svečių iš ten ir mano darbas bei susitikimai su lietuviais tapo sunkiai suderinami. Mano vadovai vis klausdavo manęs, ar svečiai iš Lietuvos ko nors klausinėjo apie mano darbą. Tačiau tiems svečiams juk mažiausiai rūpėjo, ką toji moteriškėlė veikia, juk mums svečiai iš Lietuvos buvo tokie brangūs, kad visas dėmesys būdavo tik apie juos ir jiems. Kai ta kompanija uždarė savo veiklą Kalifornijoje ir persikėlė į Amerikos rytus, aš kartu su ja nesikėliau, nes turėjau šeimą, tad susiradau kitą darbą – vėl draudime, išdirbau jame paskutinius dešimt metų iki karjeros pabaigos. Tame darbe nebuvo jokių suvaržymų dėl susitikimų su svečiais iš Lietuvos ar dėl mano pačios apsilankymų Lietuvoje.

Esate matematikė, bet jūsų nedarbinė veikla susijusi su labdara ir medicina. Papasakokite apie tai daugiau.

Kai Lietuva tapo laisva, ieškojome būdų, kaip jai padėti. Tuomet kaip tik buvau labdaros organizacijos „Birutietės“ pirmininkė ir gavome prašymą, ar nepagalbėtume priimti vaikus iš Lietuvos į Shrinerio vaikų ligoninę Kalifornijoje. Shrinerio organizacija stato ligonines ir atsiveža į JAV gydyti vaikus iš viso pasaulio. Ir mes pagalvojome: kodėl gi ne lietuviukus?

Mums nieko nekainuodavo jų gydymas, bet reikėdavo surinkti lėšų kelionėms, vizoms, rasti jiems kur gyventi, pirkti maisto produktus. Be to, vaikai paprastai

atskrisdavo su mamomis, reikėdavo padėti joms išsilaikyti. Neretai ligoniukai pas mus išbūdavo mėnesių mėnesiais. Skolioze sergančius vaikus pagydydavo gan greitai – per šešias savaites, praktiškai jų kūnus iš naujo sukonstruodavo. Bet kai atvažiuodavo apdegę vaikai, juos kartais tekdavo gydyti ir pusę metų. O kartais net po tų šešių mėnesių grįždavo į Lietuvą ir paskui vėl atgal pas mus tęsti gydymo. Kartais atrodydavo, kad mes tuos vaikus kartu su jų mamomis net auginame. Paskui ėmėme iš Lietuvos vežtis gydytojus stažuotis. Ir jie amerikiečiams medikams paliko nepaprastai gerus išpūdžius – jie pabrėždavo, kad lietuviai gydytojai tikrai pasižymi gera mokykla ir sugebėjimu labai operatyviai priimti tikslius sprendimus. Tad ėmėme galvoti, kad gal geriau vietoj to, kad būtų ištraukti tie vaikučiai iš jiems įprastos aplinkos su jais kartu vežamos mamos, kurios namuose galbūt palieka dar kitus sveikus vaikus, sudaryti sąlygas juos gydyti Lietuvoje Santariškėse, Vilniaus universiteto vaikų ligoninėje. Pamenu, kai vienas gydytojas po stažuotės JAV man sakė, kad kai jis matė, ką amerikiečiai numeta ant grindų ir iššluoja, jam tiesiog norėjosi susirinkti viską ir vežtis į Lietuvą. Tuomet ėmėme dirbti su gydytojais ir ligonine, bandydami išsiaiškinti, ko jiems labiausiai Lietuvoje trūksta. Pirmiausia nusprendėme suremontuoti patalpas. Juk nesiūsi naujos įrangos į apverktinos būklės patalpas. Tuomet pinigus, kuriuos surinkdavome, ėmėme naudoti įrengti naujoms patalpoms ir pirkti įrangai. Po dvidešimties metų veiklos dabar ta ligoninė yra tikras „saldainis“.

Beje, mūsų lėšų rinkimo patirtis irgi įdomi. JAV 1991 metais įsikūrė „Lietuvos vaikų vilties“ fondas. Lėšas iš pradžių rinkdavome tiesiog stovėdami su krepšiu prie lietuviškos bažnyčios vartų Los Andžele. Paskui žiūrime, kad tie ligoniukai važiuoja ir važiuoja, pinigų reikia vis daugiau, tad reikia rasti naujų būdų lėšoms surinkti. Mano amžiną atilsį vyras Jonas pasiūlė: „Juk ne veltui esu vadinamas koldūnų karaliumi, pagaminsiu jums koldūnų 120 žmonių, o už juos gautos lėšos kelias jums.“ Nusprendėme už vaišes imti gana nemažus pinigus, tačiau svečiai galėjo valgyti ir gerti vyno tiek, kiek tik nori. Sumanymas taip pasisekė, kad net netilpo visi norintys! Kitais metais jis užsibrėžė pagaminti koldūnų 180 žmonių. Beje, be jokios talkos, nes norėjo, kad kiekvienas koldūnas būtų toks pat skanus, ir dirbo virtuvėje vienas kelias dienas. Mes net juokaudavom, kad turbūt jis ant kiekvieno koldūno dar ir pasirašo. Ir vėl mus lydėjo sėkmė, ir vėl netilpo visi norintys. Į mūsų parapijos salę telpa 250 žmonių, tai Jonas galiausiai ėmė gaminti 7000 koldūnų! Jau net imdavau nerimauti, kad aš jį prarasiu, kad numirs prie tų koldūnų, nes prastovėdavo juos gamindamas

dešimt dienų! Bet žmonėms labai patiko mūsų koldūnų vaišės ir jie vis ateidavo, o tada ėmė ne tik mokėti už vaišes 30 dolerių, bet ir atnešti aukų – vienas žmogus davė 1000 JAV dolerių, kitas nenorėdamas atsilikti – 5000. Taip vis ėmėme gauti aukų, net pora palikimų. O koldūnų pietūs vis dar vyksta, gauname dideles aukas iš jaunų profesionalų ir vis dar išsilaikome. Kaip tik vakar buvau ligoninėje – jie tikraidžiaugiasi mūsų pagalba. Neseniai neišnešiotų naujagimių skyriui nupirkome naujos įrangos. Tie neišnešioti naujagimiai tokie mažičiai kaip delnas. Toks džiaugsmas, kad galima jiems padėti. Ši veikla – mano didžioji meilė, niekada jos neatsisakysiu.

Jūsų sūnus ir podukra į Lietuvą atvyko dar tada, kai čia sukinėjosi sovietų tankai. Matyt, ne vien nuotykių ieškodami, bet ir jausmų šiam kraštui vedini?

Patys užaugome lietuviškuose namuose, kai lauko durims užsidarius viskas būdavo tik lietuviškai, tik namų darbai ir televizorius angliškai, bet ir to tiek tegaudavome žiūrėti. Norėjosi tai perduoti ir savo vaikams. Pamenu, kad kol buvo maži, tikrai ne itin noriai važiuodavo į lietuvišką šeštadieninę mokyklėlę. Tačiau pamažu mokykloje jie įgijo ne tik lietuvių istorijos, kultūros žinių, mokėsi kalbos, bet ir pamilo Lietuvą, o draugai, surasti šeštadieninėje mokykloje, tapo draugais visam gyvenimui. Be to, jiems buvo labai pravartu pamatyti, kad yra ir daugiau lietuvių, kad nesame vieninteliai, kad visi kartu turime kuo didžiutis. Nei mano sūnus, nei podukra niekada Lietuvoje nebuvo turistai, ji jiems nebuvo svetima. Žinoma, jie dabar mums, tėvams, už tai labai dėkingi, nors pradžioje ir niurzgėdavo. Ir aš niurzgėjau, bet labai norėjau mokėti lietuviškai. O mano tėvelis buvo didelis patriotas. Aš Lietuvą mačiau jo akimis, mylėjau jo meile.

Kaip jūsų tėveliai atsidūrė Amerikoje?

Mano tėvelis buvo Lazdijų ir Kretingos gimnazijų direktorius, tad nebuvo nė abejonės, kad yra įtrauktas į trėmimų sąrašus. Kai antrą kartą Raudonoji armija įsiveržė į Lietuvą, jiems nebebuvo kitos išeities. Aš tuomet buvau naujagimė, visi manė, kad karo audrose neišgyvensiu. Tėveliai bėgo iš Lietuvos su manimi ir šešerių metų sesute. Pirmiausia iki Vokietijos. Po penkerių metų, praleistų pabėgėlių stovykloje, 1949 metais, kai JAV prezidentas Haris Trumenas nusprendė įsileisti dar 100 tūkst. pabaltijiečių į Ameriką, mes patekome tarp jų.

Kaip jūsų tėveliams sekėsi prisitaikyti naujoje šalyje, juk jie buvo tarsi

išrauti iš Tėvynės?

Viską mačiau tik vaiko akimis, bet jiems tikrai buvo sunku. Mamytė, kadangi nemokėjo anglų kalbos ir buvo labai priblokšta karo, niekada taip galutinai ir nepritapo. Visą savo gyvenimą dirbo juodą darbą, jis ją labai vargino, ir ji mirė tikrai per jauna. Tėvelis buvo labai didelis optimistas, labai pozityvus žmogus. Lietuvoje jis buvo vokiečių ir lotynų kalbos mokytojas. Ir nors kažkiek mokėjo angliškai, bet nepakankamai, kad galėtų dirbti mokytoju Amerikoje. Tad pirmiausia pradėjo dirbti lentpjūvėje, tokį tikrai sunkų ir pavojingą darbą, kartą net buvo sužeistas. O vakarais lankė kolegiją. Patobulino savo anglų kalbą ir perėjo į geresnį darbą. Tame darbe sėmėsi chemijos žinių ir, kai jų pakako, įstojo į tokį ne paties aukščiausio lygio, bet vis dėlto chemijos koledžą. Studijų jame užteko tam, kad galėtų įsidarbinti chemiku vienoje firmoje. Ir tuo pačiu lankė kursus, kad įgytų mokytojo kvalifikaciją. Tad įsivaizduokite, žmogus penkiolika metų kantriai siekė, kad vėl galėtų būti mokytoju. Ir mokytojavo iki pat galo. Buvo juk nemažai dipukų, kurių profesijos buvo nesunkiai pritaikomos ir JAV, kaip antai inžinieriai. O štai teisininkams ar karininkams tekdavo gatves šluoti. Todėl mūsų tėvai mus taip vis ragino rinktis tiksluosius mokslus.

Turbūt ir pati optimizmą paveldėjote iš tėčio?

Taip. Ir aš net labai išoriškai panaši į jį. Mano sesutė panašesnė į mamą. O aš tai tikras tėvas. Kartais būna kas nors parodo: „Va tas žmogus pažinojo tavo tėvelį.“ Prieinu pasisveikinu ir tyčia paklausiu: „Gal žinote, kokio jūsų pažįstamo dukra esu?“ Atpažįsta iš karto. O ir charakteris mano tikrai labai panašus į tėvelio – žiūriu į viską optimistiškai, ne naiviai, ne pro rožinius akinius, bet retai kada galvoju, kad man kažkas neįveikiama. Be to, mano būdas – siekti tikslų gražiuoju, nesipykstant, neužsispiriant, tariantis.

Atrodo, jau visko paklausiau, ko norėjau. Gal kažką dar pridėsite?

Linkiu mūsų Valdybai ir visai PLB pasiekti Lietuvių Chartos diktuojamus tikslus. Tikiu, kad meilė Lietuvai mums padės pamiršti, kad skirtingai mąstome, kad skiriasi mūsų kultūros, nes gyvename skirtingose šalyse, ir suvienys Lietuvos labui. Be to, labai dėkoju praėjusiai Valdybai ir jos pirmininkei Reginai Narušienei už parodytą gerą pavyzdį ir gražų vadovavimą pastaruosius šešerius metus. Tikiuosi, kad ji ir toliau užsiims lietuviškąja veikla.

Kalbino žurnalo "Pasaulio lietuvio" redaktorė Deimantė Dokšaitė

“Pasaulio lietuvis”, 2012 m., nr. 08/510.